

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 24.

V Ljubljani, 15. rženega cveta 1906.

XLVI. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/2 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštne 6 K.

Vsebina: XVIII. glavna skupščina »Zaveze«. — Naš denarni zavod. — Zaslužna desetletnica. — Sokolstvo in učiteljstvo. — Pisarna za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer. — Oblast — učitelj. — Metodiška opazka o regeldetriji. — Šola in birokratizem. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

XVIII. glavna skupščina „Zaveze“.

(Konec.)

Zborovanje »Jubilejske samopomoči«.

Drugi dan smo začeli ob 8. uri zjutraj z zborovanjem »Jubilejske samopomoči«, in sicer je bil to 5. redni občni zbor tega društva. Poročal je predsednik in blagajnik, tovariš Fr. Ks. Trošt:

Slavni zbor!

S 1. majnikom 1906 se zaključuje VII. društvena doba, in čast mi je poročati o delovanju »Jubilejske samopomoči« v VI. in VII. društveni dobi. Pred vsem pa vas vse navzoče iskreno pozdravljam in se vam zahvaljujem za dohod. Zadnji občni zbor se je vršil 1. 1904 v Postojni. V društveno vodstvo so bili izvoljeni: Fran Ks. Trošt, načelnik; Jakob Dimnik, podnačelnik; Juraj Režek, tajnik; Engelbert Gangl in Albert Sič, odbornika. Kot pregledovalci računov Leopold Armič, Luka Jelenc in Frančišek Črnagoj. V VI. društveni dobi so pristopili k društvu: Jakob Furlan, Janko Toman, Janko Jeglič, Marija Furlan, Antonija Galé, Valentina Kavkler, Konrad Barle, Engelberta Barle in Jakobina Gangl. V VII. društveni dobi: Ferdo Rosenstein, Josip Bergant, Fani Kuhar, Franc Lavtižar, Franja Lavtižar, Anton Smerdelj, Franja Smerdelj, Ivan Cerar, Vendelin Sadar, Adelina Sadar, Viljem Gebauer, Fran Punčuh in Ivan Štrukelj. V VI. in VII. društveni dobi so umrli: R. Piš, Ana Miklavič, Ivan Breznik, Ernest Tribnik in Makso Josin. Sveti jim večna luč! Izstopil iz društva ni nihče, izključiti tudi ni bilo povoda nikogar. Stanje članov: 203. Ker je pristop sedaj olajšan, agitirajte še k obilnejšemu pristopu; čim več nas bo, tem bolje — čeprav je več dela.

Stanje blagajnice je imenovati prav povoljno. — Društveniki z malo izjemo prav točno vplačujejo, tako da ob sklepu računa moram konštitirati le 4 K zastanka, a je 9 K preplačila. Dovoljujem si tukaj malo opazko in prošnjo. Ko se razpošljejo položnice, naj se te takoj izpolnijo in oddajo in naj se ne pozabi priložiti 10, oziroma 20 h. Če pišem komu opomin, naj si zapomni, da pri pošiljavi denarja tudi poštino za opomin pošlje — ker društvo ne dobi ničesar od pošte brezplačno.

Leta 1904., to je v VI. društveni dobi, je bilo:

dohodkov	2363 K 25 h
stroškov	2309 » 37 »
torej prebitka	53 K 88 h

Imovina je znašala:

rezervni zaklad konec l. 1904	2685 K 23 h
vložek v Kmetsko posojilnico	350 » — »
dva deleža v hranilnico Učit. konvikta	100 » — »
v poštne hranilnici	591 » 15 »
v gotovini	53 » 88 »
skupaj	3780 K 26 h

V VII. društveni dobi je bilo:

dohodkov	2051 K 63 h
štroskov	2013 » 58 »
ostanka	38 K 05 h

Kakor razvidite iz računa, so med stroške uštetni tudi vložki v hranilnico.

Imovina znaša konec VII. društvene dobe:

v Kmetski posojil. ljublj. okolice po 4 1/2 %	1669 K 72 h
v hranilnici Učit. konvikta po 5 %	2045 » — »
dva deleža hranil. Učit. konvikta	100 » — »
v poštne hranilnici	641 » 84 »
v gotovini	38 » 05 »
skupno	4494 K 61 h
mimo VI. društvene dobe po	3780 » 26 »
se je pomnožilo za	714 K 35 h

Ta imovina se pa zmanjša za I. smrtni slučaj po 406 K, ki so pripravljene v poštne hranilnici, je torej prave imovine **4088 K 61 h** in še nekaj obresti od letošnjega leta.

Vodstvo hranilnice Učit. konvikta je našemu društvu dovolilo 5 % obrestovanje in to od dneva vloge do dneva dviga, zato sva se s podpredsednikom tovarišem Dimnikom odločila tudi tu vlagati naše imetje.

Končno se vam vsem zahvalim za zaupanje, ki ga gojite do mene, zagotavljam vas, da sem se trudil vestno povzdigniti našo »Jubilejsko samopomoč«, ki naj v našo in naših ostalih korist procvita. Zahvaljam se tudi uredništvu »Učiteljskega Tovariša«, ki brezplačno in rado objavlja društvene zadeve.

Poročilo se je vzelo z odobravanjem na znanje.

V odbor so bili izvoljeni dosežani funkcijonarji.

Društvenik tovariš Kocbek se čudi, da je za tako koristno društvo tako malo zanimanja. Sveta dolžnost vsakega učitelja bi bila, da je društvenik, saj to je le njemu in svojcem na korist. Da pa društvo tako lepo napreduje in da je vse v najvzornejšem redu, je zasluga požrtvovalnega predsednika in blagajnika, tovariša Trošta, ki opravlja doslej vse posle brezplačno. Predlaga, da mu izreče občni zbor zahvalo in dovoli 100 K nagrade.

Ko je predlog še priporočil tovariš Gradišnik, je bil enoglasno sprejet.

Predsednik se zahvali in zaključi zborovanje.

Glavno zborovanje.

Glavno zborovanje se je začelo zjutraj ob 9. uri in je trajalo do 1. ure popoldne. Velika dvorana in galerija sta bili polni skupščinarjev in gostov.

Glavno zborovanje je otvoril predsednik L. Jelenc.

Predsednikov nagovor.

Predsednik L. Jelenc:

Slavni zbor!

Na zeleno Štajersko, v lepo Šaleško dolino, v prijazen trg Šoštanj ste prihiteli danes, dragi tovariši in velecenjene tovarišice, od vseh strani naše lepe slovenske zemlje k eni onih velikih učiteljskih skupščin, ki se redno ponavljajo že 18 let in ki vedno glasno govore za evolucijo našega narodnega šolstva.

Glas »Zavezinih« skupščin gre že preko mej naše Slovenije, sodbo teh skupščin upoštevajo tudi oni, ki krmijo ladjo ljudskega šolstva in dele ali ne dele pravic našemu stanu.

Naše vsakoletne skupščine so nekake revije, ki kažejo našo moč, naše mnogobrojne vrste in izpričujejo našo solidarnost, našo slogo; pri teh revijah pregledujemo uspehe, ki smo jih dosegli in izpopolnujemo program za prihodnost. (Dobro.)

Naš program je jasen in vzvišen, ker je vzvišen smoter, za katerim hrepenimo: neumorno delo za prospeh ljudskega šolstva v probudo naroda k svobodni misli — in blaginja našega stanu. V teh dveh kardinalnih točkah naj bo osvedočeno vse naše delovanje. (Res je!)

Vztrajno in neustrašeno se bomo borili prej kot slej za svoje pravice, ki so nam zajamčene zakonitim potom. Tudi ne bomo opešali v boju za izboljšanje svojega gmotnega stanja toliko časa, dokler nam ne dajo plačila, ki gre poštenim in zvestim delavcem. Naj ne mislijo merodajni krogi, da se bomo zadovoljili z drobtinami, ki so jih vrgli goriškim tovarišem; štajerski učitelji zahtevajo za prvo prihodnost, da se odpravi najnižji plačilni razred; našim tovarišem v tužni Istri mora zasijati boljša bodočnost, humaniteta sama zahteva to; oženjenim kranjskim učiteljem so dali draginjske doklade in s tem ustvarili stališče, ki je nemoralno, nenaravno, nevzdržljivo, ki glasno kliče po stalni regulaciji naših plač. (Tako je!) Ne morem mimo, da bi pri tem ne ožigosal poslanca-učitelja, ki je bil nasprotnik splošnim draginjskim dokladam. S tem svojim nemožatim postopanjem je odgnal od sebe še tisto malo številce klerikalnih tovarišev, ki so se zbirali okrog njega ter razpršil slaboznano Slomškarijo. Hvala Bogu, da se mož ne čuti več učitelja, kar je sam priznal na praznik Vnebohoda, ko je na

shodu v Dvorski vasi črkoval svojim na duhu bolnim backom svoj bedasti govor ter izrekel sebe vredne besede, da mi kmetje ne zborujemo zaradi izboljšanja učiteljskih plač in da že preprečimo (Sramota! Splošno ogorčenje.) izboljšanje o svojem času. Učitelj, ki tako govori, ni več učitelj, in tudi Jakliča izbrišemo s tem iz svojih vrst. Učiteljska kronika ga bo imenovala vedno s pomilovanjem. Sramota njegovemu spominu! (Klici: Sram ga bodil H konzumarjem naj gre!)

Prav posebno pozornost pa mora posvetiti učiteljstvo, zbrano v »Zavezi«, prvi točki svojega programa — razvoju narodnega šolstva na svobodomiselni podlagi. Svoboda je temeljni pogoj vsakemu naprednemu in zdravemu razvoju: svobode potrebuje razvijajoča se kal, rastoče telo, po luči hrepeneča duša. Če oropajo šolo svobode, ji vzamejo pogoj za razvoj, narodu pa moč, da bi vzgojil može, ki bodo kdaj kot voditelji naroda posvetili vse moči občini, deželi in državi. (Odobranje.)

Res je, da šola še ne obstoji iz onih naprav, ki slone na zakonih, raznih odredbah in drugih zunanostih, kakor jih predpisuje oni, ki ima šolstvo v svoji oblasti. To je samo okvir, ki ga mora izpolniti učitelj s svojim duhom. Kdor hoče torej imeti šolo v svoji oblasti, mora imeti tudi učitelja, če ne dela računa brez krčmarja. To so naši sovražniki že zdavnaj spoznali, kar nam kažejo zasebna klerikalna učiteljišča po vseh kronovinah naše Avstrije. Tu si hočejo vzgojiti izdajalce, ki jih niso našli v naših vrstah. Od teh preti svobodi šole največja nevarnost. Imejmo odprto oko, napeto uho in prepričali se bomo, kako intenzivno delajo naši sovražniki, da dobe šolo v svojo oblast. Podvojimo tudi mi svojo delavnost v tem pogledu! Strnimo se v najtesnejšo falango, da skupno odbijemo napade na svobodno šolo. Ne zaradi nas samih, kakor menijo naši nasprotniki, ne zaradi usode posameznikov stojimo na braniku, temveč da branimo in čuvamo našo cvetko, našo narodno šolo, da ne zapade klerikalnemu zmaju. (Ploskanje.)

Če pa zavlada po naših šolah za trenutek črni klerikalizem, če zažvižga nad hrbti liberalnih učiteljev klerikalni bič, sledeč slabemu zgledu cesarskega Dunaja, smemo biti trdno prepričani, da duh časa razžene mrzlo klerikalno temo iznad lepih poljan in da posije spet solnce svobode v šolske izbe. (Res je!) Iz teh pa izide rod, ki vrže od sebe klerikalne verige, ki bo mislil s svojo glavo in delal po svojem srcu, po svojem prepričanju. O tem sem preverjen tem bolj, ker nam izpričuje zgodovina, da ni resnična trditev, da je prihodnost onega, ki ima šolo v svoji oblasti. Kaže se nam že preobrat na bolje tudi v onih deželah, v katerih tiči in ječi ljudsko šolstvo pod kvedrasto peto svobodo uničujočega klerikalizma. Napredne nemške stranke, ki so apatično stale ob strani v zadnjih desetletjih glede ljudskega šolstva, so se začele gibati in posvečevati šolskemu vprašanju večjo pozornost in delavnost. Da rešijo šolo iz zaduhlih temnih sfer, kjer ni mogoč svoboden razvoj, kamor so jo pritirali brezvestni in brezsrčni sebičnejši, in da jo obvarujejo pred klerikalno povodnijo po onih kronovinah, ki še niso okužene, kjer se še razvija in cvete v svobodnem duhu, so ustanovili društvo »Freie Schule«, ki ima namen in smoter izvesti oporoko velikega pesnika: »Luči, več luči!« Slično misijo naj izvršuje v Slovencih naša »Zaveza«. Da doženemo ta smoter, se nam mora pridružiti vsak svobodomiselni in poštenomisleč Slovenec. Trdno zvezani med seboj v močni falangi pojdemo med narod, bistrimo mu um, bistrimo glavo.

Nemudoma na delo! V svojem ožjem delokrogu, v društvih, na javnih shodih, v javnih zastopih deluj vsakdo izmed nas v tem smislu, in uspeh ne izostane, ne more izostati. (Hrupno ploskanje.)

S to iskreno željo, v tem duhu otvarjam XVIII. zborovanje naše »Zaveze«. Moj iskreni podrav vsem, ki ste prihiteli danes tu sem!

Imenoma je pozdravil g. ravnatelja Schreinerja, g. prof. Kožuha, g. okrajnega šolskega nadzornika s Krškega Dragotina Pribila, g. deželnega poslanca Ivana Vošnjaka, g. odvetnika dr. Mayerja in sploh vse goste, ki so prišli h glavnemu zborovanju.

Prva točka dnevnega reda.

Predsednik: Prosim tovariša Ignacija Šijanca, da nam poroča o prvi točki dnevnega reda, t. j. o nerazdeljenem času pouka.

Tovariš Ignacij Šijanec je podal stvarno, zanimivo in globoko preiščeno poročilo.

V nad eno uro trajajočem govoru je utemeljeval nazor, da je nerazdeljeni čas pouka boljši kot dosedaj pri nas uvedeni razdeljeni.

Govornik je svoj referat sestavil na podlagi raziskovanj raznih šolskih higijeničkov, pedagogov itd. ter na podlagi poročil učiteljstva in staršev onih šol, kjer je tak pouk že uveden.

Najpoprej je pojasnil razmerje med razdeljenim in nerazdeljenim poukom. Sedaj se na naših šolah poučuje dopoldan in popoldan. Vmes pa je ena ura ali dve odmora, ki se porabi za obed in za odpočitek. To je razdeljeni čas pouka. Pri nerazdeljenem pa se poučuje v eni večji dopoldanski celoti. Pouk se začne ob 7., 8. uri, konča se pa ob 12., oziroma nekaj pozneje. Popoldan je prosto. Seveda so med posameznimi urami primerne pavze.

Vprašanje o nerazdeljenem času pouka ni nikaka novotarija. Na Nemškem so že v šestdesetih letih uvedli tak način pouka in se je v tej dobi sploh jako prikupil. Ako bi se tam nameraval odpraviti, kjer je uveden, bi bilo vse ljudstvo nasprotno. Na Avstrijskem je društvo »Deutsche Mittelschule« že l. 1889. v posebni spomenici na ministrstvo se obrnilo za nerazdeljen čas pouka, t. j. za popolno odpravo popoldanske šole. Med Hrvati je v tem smislu pričel intenzivno delovati sedanji župnik dr. Juraj Cenkić, takratni katehet križevških šol. Leta 1904. je vse hrvaško učiteljstvo se pečalo s tem vprašanjem v svojih okrajnih društvih in je pri zborovanju »Saveza« istega leta sprejelo z velikansko večino dr. Cenkićevo resolucijo, ki se glasi za nerazdeljen pouk. V mnogih šolah je tam že uveden tak način pouka.

Po kratkih zgodovinskih črticah je prešel govornik na razloge, ki govorijo za nerazdeljen čas pouka.

Koristi takega so velike; one so higijeniške, pedagoške, socialne in etičke.

Higijeniške so, ker nerazdeljen čas pouka bolje ugaja zdravju otrok; zakaj on ne zabranjuje pravilnega prebavljanja, pač pa omogoči, da ima otrok več časa in prilike, kretati se v zdravem zraku.

To sta dva najvažnejša higijeniška razloga, četudi jih je še mnogo drugih.

Oni zdravniki, katerim so znani odnošaji v šolah in zlasti oni, ki se specialno pečajo s šolsko higijeno, so vsi nasprotniki popoldanskega pouka.

Otroci so popoldne za vsako duševno delo malo porabni, ker so takorekoč zaspani.

Zakaj tako?

Po obedu se navali kri h prebavnim organom, tako je precej krvi odvzeto ostalim organom, največ pa možganom. Naši možgani pa potrebujejo za svoje delovanje $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{6}$ vse množice krvi in morajo pri težkem duševnem delu biti prežeti s krvjo. Iz tega sledi, da v onih urah, ki sledijo obedu, ni mogoče, da bi bil pouk uspešen, ker telo potrebuje krvi v vegetarnih organih. Učenje pa tira kri k možganom. Ako pa silimo otroka k duševnemu delu, silimo kri od prebavil v glavo, zato trpi prebava. Znameniti švedski higijeničnik Aksel Key, ena prvih kapacitet na tem polju, zahteva, da ima otrok po kosilu najmanj tri ure počitka.

Ni eden zadnjih, pač eden prvih vzrokov, popoldanski pouk, da imamo dandanes blede, slabotno, nervozno deco, ki trpi na slabi prebavi in zaradi tega na slabokrvnosti.

Duševno delo popoldan in sedenje s stisnjanim želodcem v šoli ovira nadvse delo prebavil.

Otroci se po opoldanski pavzi ne vračajo v razrede čvrsti in okrepljeni, ampak še duševno izmučeni od dopoldneva in počitka potrebni zaradi kosila.

Griesbach je s posebnim aparatom esteziometrom (Ästhesiometer) meril čutnost kože (Empfindungsvermögen) ter dokazal, da ob drugi uri popoldan otrok še ni odpočel od predpoldanskega dela. Ako pa tedaj izmučene možgane zopet napenjamo, je temu posledica resna oškodba zdravja. Razen tega pa bi morali še kri siloma tirati od prebavil k možganom.

Govornik se je še opiral na Wagnerjeva dokazovanja, po katerih še pri triurnem odmoru ni nastopila normalnost pri 84 % otrok.

Nato je navedel in na velikem grafikonu razkazal raziskovanja znanega mestnega fizika v Halli, Schmid-Monnarda. Ta učenjak je 4000 otrok preiskoval na bolešljivosti pri obeh načinih poučevanja. Rezultat je, da je bolehnost pri nerazdeljenem pouku mnogo manjša kot pri razdeljenem.

Četudi se naša deca mnogo giblje v svežem zraku, zlasti na kmetih, vendar pa bi bilo bolje, ko bi se še več.

Ako smo pravi rodoljubi, gledati nam je na to, da bo naš narod postajal vedno čvrstejši, žilavnejši in močnejši. Bolje je, če vzgojimo korenjaške može in zdrave žene, kot pa bolehen, mehkužen rod, ki bi sicer znal zajemati iz virov znanosti in umetnosti, pri tem pa bolehal in hiral.

Nerazdeljeni pouk da otrokom več prilike kretati se v svežem zraku kot razdeljeni. Pri sedanjih razmerah često silimo in tlačimo otroke v zaduhle prostore, polne praha in ogljikovega dioksida. In teh nebodijihitreb je pa ravno popoldan razred poln, zlasti po zimi in v dnevih slabega vremena, ko se ne morejo šolske sobe dovolj zračiti, ker ostanejo oddaljeni otroci v šoli čez opoldansko pavzo. Meyrich je dokazal, da na en gram šolskega prahu pride 20 milijonov mikroorganizmov. Ta prah seda na pljuča in provzroča razne bolezni.

Ogljikov dioksid pa je tudi jako škodljiv. Kemičar mesta Berlina, učenjak Pettenkofer, je našel, da je že ena promila ogljikovega dioksida škodljiva človeškemu organizmu. Ako ga je pod 0,7‰, ne škoduje. Naše šole pa ga imajo 5 — 8 — 10‰ in še več.

Dr. Hesse je dognal, da se za vsaki dve uri naredi v šoli do 3,5‰ ogljikovega dioksida. Dr. Burgerstein je izračunal, da mora na vsakega otroka odpasti na eno uro 25 m³

svežega zraka, ki se mora pa po petkrat v tej dobi izpremeniti, da bo »zračni kubus« imel po manj kot eno promilo ogljikovega dioksida.

Kake so pa ventilacije po naših šolah!

Časih se čudimo, da nam otroci tožujejo o glavobolu, da težko in naglo dihajo, da je otripanje srca nepravilno itd. Poiščimo vzroke temu in videli bomo, da so temu krive dosti naše šole. Uvedemo pa nerazdeljen pouk, izboljšalo se bo v tem oziru mnogo. Šolskega praha in ogljikovega dioksida bode manj, več pa kretanja v svežem zraku.

Znanstveno in praktično je dokazano, da je popoldanski pouk higijenično malovreden.

Pedagoške koristi nerazdeljenega časa pouka se ozirajo na psihološke momente. Uspeh vsega pouka je zavisen največ od pazljivosti in razpoloženja v šoli.

Pazljivost pa je popoldan slaba, kakor smo slišali, zaradi procesa prebavljanja in zaradi duševne utrujenosti od predpoldneva. Prvo uro je otrok v šoli popolnoma zaspan in nepazljiv, drugo pa nemiren.

Govornik je citiral iz spomenice praškega učiteljskega društva na ministrstvo, nato iz poročila v Königsbergu in iz izjav direktorja Heina in končno še omenil dr. Wagnerja, ki pravi: »Der Nachmittagsunterricht ist pädagogisch fast wertlos, da er mit ermüdeten Kindern arbeitet«.

Za naše razmere pa je nerazdeljen pouk velike socialne važnosti. Povsod je pomanjkanje delavnih moči radi izseljevanja delavskega stanu.

Kmet je primoran, ali hoče ali ne, uporabljati otroke za lažja dela, kakor za pašo, varovanje manjših bratcev in sestic itd.

Kmetu se mora olajšati šolanje. Ponekod so vneti za poldnevni pouk. To pa je nesmisel, ker vsak pouk popoldan je zanič.

Če uvedemo v naše šole samo dopoldanski pouk, bodo tudi kmalu utihnili umetno zbudjeni glasovi po poldnevem pouku.

Saj bo pa kmetu tudi precej pomagano.

Glede etičkih koristi se je omejil govornik na hojo v šolo in iz šole ter zlasti na ono uro med dopoldanskim in predpoldanskim poukom.

Končno je predlagal referent svojo tezo, ki se glasi za nerazdeljen pouk. — (Govorniku vsestransko ploskajo.)

Predsednik: Otvarjam debato, in sicer najprej glede šol na kmetih. K besedi se je oglasil tovariš Lichtenwalner.

Tovariš Lichtenwalner: Nekateri učitelji, to moram poudarjati, so proti nerazdeljenemu pouku z gospodarskega, ne pa z edino pravega pedagoškega stališča. Vsi priznani zdravniki pa so proti popoldanskemu pouku. Da se kolikormoči zedinimo, predlagam kompromis. Skupne velike počitnice naj trajajo od 15. julija do 15. septembra, a do konca oktobra naj bo uveden nerazdeljeni (dopoldanski) pouk.

Tovariš Šega se je v daljšem, temeljitem govoru iz lastnih izkušenj zavzemal za razdeljeni pouk. Opiral se je na pomisleke, ki smo jih bili že obširno obrazložili v svojem listu (štev. 22.) na uvodnem mestu ter dokazoval, da bodo krajne šolske oblasti v kljub nerazdeljenemu pouku izkušale učiteljstvo upreči tudi v popoldanski pouk, in sicer za minimalno nagrado, da si obenem prihranijo novo učno osebo.

Izvajanjem tovariša Šega se je pridružil tudi tovariš L. Černej.

Tovariš Crnagoj se je izrekel za Šijančevo mnenje. V izbornem govoru je dokazoval koristi nerazdeljenega pouka.

Povedal je, da je bil on prvi, ki je že l. 1903. iz lastne inicijative izposloval za svojo šolo za tri poletne mesece samo dopoldanski pouk. S tem je zadovoljil starše in otroke ter dosegal izvrstne učne uspehe. A tudi učiteljstvo se oddahne, ker ni stroj, da bi delalo brez oddiha. Učiteljstvo stori, kolikor more. Ako bi ga pa v kljub temu hoteli upreči še v popoldanski pouk, naj zbolijo. (Hrupno odobravanje.)

Stvarna in mirna izvajanja tovariša Črnagoja so napravila na prisotne najlepši vtisk.

Tovariš Fr. Brinar je predlagal, naj se nerazdeljeni pouk uvede od časa do časa za poizkušnjo. Obenem je predlagal konec debate glede pouka na deželi. (Zadnje sprejeto.)

K stvarnim opazkam so se oglasili tovariši Lichtenwalner, Šega in Černej.

Tovariš Šega je predlagal, naj se izreče skupščina za celodnevni razdeljeni pouk s presledki, ki jih določa novi učni in šolski red. Njegov predlog pa ni bil sprejet.

Tov. Vrečko se je izrekel proti oktroiranju počitnic.

Tovariš Černej je govoril zoper prvi del Brinarjevega predloga, ki je tudi odpadel.

Ravnatelj Schreiner, dasi ni imel namena govoriti, je naglašal, da odločujejo pri tem glavno psihološki vzroki. Kar velja za mestne, velja tudi za kmetiške šole. Kaj govorijo pri tem kmet, meščan ali obrtnik, nas ne sme nič brigati. Priznani zdravniki pravijo, da ni popoldanski pouk nič vreden, psihologi pa pravijo, da je še manj kot nič vreden.

V debato so še posegli z nekaterimi opazkami tovariši Likar, Šega in Črnagoj.

S tem je bila debata zaključena, in predsednik je dal na glasovanje poročevalčevo resolucijo:

»XVIII. glavna skupščina »Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev«, vršeča se dne 3. junija 1906 v Šoštanj, priznava v principu velike koristi nerazdeljenega časa pouka.«
Resolucija je bila sprejeta.

Druga točka dnevnega reda.

Prehajamo k drugi točki dnevnega reda. Prosim tovariša Strmška, da nam poda svoje poročilo o učiteljevem delovanju izven šole.

Tovariš Strmšek je poročal o učiteljevem delovanju izven šole strokovnjaško in premišljeno. Poročilo, ki ga priobčimo pozneje, je bilo zgrajeno na teh-le tezah:

1. Delo za gmotne koristi naj prevzame učitelj le v sili in le takrat, če z njimi ne oškoduje svojega osebnega in stanovskega ugleda.

2. Našo stanovsko organizacijo mora vsak učitelj pospeševati, kolikor največ mogoče.

3. Učitelj bodi vsakomur dobrohoten in postrežljiv prijatelj, a nikomur hlapec.

4. V svojem občevanju z drugimi stanovi naj učitelj vedno kaže, da jih spoštuje, ker so vsi enako potrebni in enakovredni.

5. Učitelj bodi delaven tudi izven šole ter pospešuj povsod izobrazbo in napredek naroda, posebno pa neguj možatost in samostalno mišljenje med njim.

6. Pri vsem tem naj se pa učitelj loti le tistega dela, ki ga popolnoma razume, da se pred nikomur ne osmeši.

Predsednik: Otvarjam debato. Tovariš Šega se je oglasil k besedi.

Tovariš Šega: Ne strinjam se s poročevalčevim izvajanjem, da bi učitelj ne politikoval s kmeti. Obratno. Učiteljeva dolžnost je, poučevati ljudstvo o važnih dnevnih političkih vprašanjih, ker smo učitelji tudi izven šole. Vrhutega pa se tudi naše razmere ne izboljšajo prej, dokler ne bo ljudstvo političsko zrelo. Duhovniki se poslužujejo vsake prilike, da si pridobivajo pristašev. Kar sme duhovnik, to sme tudi učitelj. (Odobranje.)

Tovariš Kelc je navajal drastične zglede, ki dokazujejo, da ima na Štajerskem*) mežnar več pravic v politiki nego učitelj.

Tovariš Černej je priznal, da je tudi eden tistih, ki ljubijo slogo. A tako slogo, ko sedi eden pri mizi, drugi pa leži pod mizo, naj vzame vrag! (Viharno odobranje.) Poučujmo ljudstvo s preudarkom in previdnostjo, da se privadi svetlobi, ko gleda iz teme. Nagla izprememba bi mu vzela vid. Narod bo že izpregledal in se navadil, da bo prenašal tudi svetlobo, ko se reši sedanje teme. Najprej moramo privaditi mladino, da bo z lastno pametjo presojala, kaj je resnice na tem, kar slišijo govoriti ali kar berejo. (Burno pritrdjevanje.)

Tovariš Česnik je govoril za snovanje zadrug in posojilnic.

Poročevalec je odgovarjal na razne pomisleke ter vzkliknil: »Dajte nam (Štajercem!) polovico Tavčarja, pa začnemo delovati kakor na Kranjskem. (Ploskanje.) Šusteršiča že imamol (Klici: Korošcal)

Predsednik: Debata je zaključena, ker se ni nihče več oglasil k besedi. Dajem na glasovanje predlagane teze. Kdor je zanje, naj dvigne roko!

Vse roke so se dvignile. Teze sprejete enoglasno.

Tretja točka dnevnega reda.

Predsednik: K tretji točki dnevnega reda, k predlogom in nasvetom, se je oglasil tovariš Kocbek.

Tovariš Kocbek: Vsak član učiteljstva bodi član svojega okrajnega učiteljskega društva. Samo ako dotični okraj nima svojega učiteljskega društva ali zaradi posebnih krajevnih razmer, bodi član kateregakoli drugega, zastopanega v »Zavezi«. Če kdorkoli preneha biti član svojega okrajnega učiteljskega društva, ga ne sprejmi nobeno drugo društvo.

Po debati, ki so se je udeležili tovariši Vrečko, Črnagoj, Fr. Brinar, Gradišnik, Kelc in Kocbek, je bil predlog sprejet.

Predsednik: Želi še kdo besede? Tovariš Bernot.

Tovariš Bernot: Vsak član okrajnega učiteljskega društva deluj z vsem svojim vplivom na to, da se osnuje, vzdržuje in veča društvena matična glavica. (Sprejeto.)

Predsednik: K besedi se je oglasil tovariš Mahkota.

Tovariš Mahkota: Prosim pojasnila, kako stališče zavzema »Zaveza« nasproti družbi sv. Cirila in Metoda? Nasvetujem, naj učiteljstvo ničesar ne stori za družbo, dokler ne dobi častnega zastopstva v njenem odboru.

Predsednik: O tem smo se že posvetovali včeraj pri seji upravnega odbora. Sklenili smo, da naznanimo vodstvu te družbe, da kandidiramo v odbor tovariša Črnagoja. (Klici: Eden je premalo!) Za sedaj samo Črnagoja! Učiteljstvo nima sedaj v odboru družbe sv. Cirila in Metoda oficijalnega zastopnika, ker je vstopil tovariš Porekar v odbor na lastno roko in ga torej »Zaveza« ne priznava za oficijalnega zastopnika učiteljstva.

*) Tudi na Kranjskem.

Sklep.

Predsednik: Ker se nihče več ne oglasi k besedi, izjavljam, da je dnevni red izčrpan. Zahvaljam vse udeležence, ki so z zanimanjem prisostvovali današnjim razpravam, zahvaljam zlasti tovariše poročevalce in gospoda poročevalca »Slovenskega Naroda«. Presrčno zahvalo izrekam pripravljalnemu odboru in vsem šoštanjim Slovincem in Slovenkam. Naj bi naša posvetovanja rodila mnogo sadu v prid našemu šolstvu, našemu stanu in našemu narodu! S to željo zaključujem XVIII. glavno zborovanje!

Klici: Živio, predsednik!

Banket.

Po glavnem zborovanju so se skupščinarji zbrali na krasnem vrtu hotela »Avstrija« k banketu. Udeležilo se ga je 190 oseb. Pri banketu je svirala godba, vmes so prepevali pevci.

Prvi je izpregovoril g. deželni poslanec Vošnjak, ki je slavil delo slovenskega učiteljstva ter nazdravil z navdušenimi besedami »Zavezi«.

Za napitnico se je zahvalil tovariš Gangl, poudarjajoč, da smo zopet preživeli svoj praznik, ki ga je posvetilo naše resno delo. Delo je naprednemu učiteljstvu ponos, razvedrilo in uteha. Naše delo je tako pošteno in tako uspešno, da si pridobivamo vedno več prijateljev. Nazdravil je prijateljem naprednega učiteljstva.

G. prof. Kožuh je pozdravil »Zavezo« v imenu mladega profesorskega društva. Skupščinarji so sprejeli ta pozdrav s toliko večjim veseljem, ker je bil to prvi oficijalni pozdrav, ki jim je došel od srednješolskih tovarišev.

Tovariš V. Strmšek je nazdravil pripravljalnemu krajevnemu odboru in njega zaslužnemu častnemu predsedniku, g. poslancu Vošnjaku.

Tovariš L. Černej se je zahvalil g. prof. Kožuhu za napitnico in je dvignil čašo na čast in rast profesorskemu društvu.

Tovariš Česnik je napil z vznesenimi besedami slovenskemu narodu.

Vrsto napitnic je zaključil tovariš Gradišnik, ki je proslavljal narodno ženstvo.

Po banketu smo se razšli, da si ogledamo trg in krasno, slikovito njegovo okolico. Zbrali smo se zopet zvečer pri koncertu.

Brzjavni pozdravi.

Došli so ti-le brzjavni pozdravi:

Ajdovščina. Vrlim zborovalcem naše dične »Zaveze« presrčen pozdrav. Obsojamo pa vse nam sovražne nasprotnike.

Bajt, Kavš, Strel.

Bazovica. Zborovalcem pozdrave. Naprej za svobodno šolo!

Gruntar, Urbančič.

Bojanov Chrudim. Vašemu rokovanju, Vaši zabavi, Vašemu podnikanju ve prospěch školství, národa a vlasti volá hlučné a srdečné: Na zdar!

Adolf Schuster, řid. učitel.

Gornji grad. Telesno hrom, duševno le pri vas. Slava, slava vsem udeležencem.

Dedič.

Gradec. Pri glavni skupščini zbranemu učiteljstvu kliče: Neustrašeno naprej po začrtani poti!

Akad.-teh. društvo »Trigla«.

Koper. Današnji skupščini najboljši uspeh! Živela »Zaveza« in njeno vrlo vodstvo!

Plesničar.

Ljubljana. Širiteljem prosvete in omike, teh dveh glavnih stebrov zdravega napredka, moje iskrene pozdrave!
Župan Hribar.

Ljubljana. Dični »Zavezi« sijajne uspehe.

Burnik, Pelko, Škof.

Loka pri Zidanem mostu. Ob bolniški postelji sestrice stoječ, sem v duhu z vami. Naj uspeva, raste in se razcvita »Zaveza«. Na zdar!
Mira Jerkova.

Maria Enzersdorf. Dobro učiteljstvo je vir narodove sreče. Važnemu zborovanju želi najboljši uspeh

Jakob Pukl, predsednik dunajske »Zvezde«.

Medvode. Delu in trudu slava in čast, klevetnikom našim pogin in propast! Živeli naši voditelji Dimnik, Gangl, Jelenc!

Anton Germek, Antonija Germek, Ivan Kiferle,

Alojzij Potočnik, Andrej Rapč.

Ormož. Zadržan udeležiti se zborovanja, bivam v duhu z vami, želeč dobrega uspeha vašemu delovanju. Živeli vrli boritelji za svobodo naše šole! Vsem kolegijalni pozdrav!

Josip Troha, delegat šentlenartskega učit. društva.

Solkan. Zavednost in hladnokrvnost dičita svetovnoslavne zmagovalce. Bratje in sestre, torej zavedno in pogumno naprej preko Scile in Karibde v hram zmage in miru. Živeli zborovalci!
Učiteljsko društvo Solkan.

Tolmin. Vzgojaj, vodi in širi križem slovenske domovine jeklene značaje, stanovsko samozavest in neustrašeno odločnost v dosego boljših časov, šolstvo in mili nam narod! Živelo razsvetljujoče »Zavezino« glasilo! Slava učiteljskemu parlamentu!
Andrej Vrtovec.

Toplice. Krepko naprej za naše interese! Živeli zborovalci!
Gregorič, Reininger.

Zagreb. Savez hrvatskih učiteljskih društava i Hrvatski pedagoški književni zbor od srca pozdravljaju braću svoju Slovence, koji se sastali, da rade oko prosvjete naroda našega! Bog blagoslovi vaš rad!

Bosariček, predsjednik.

Pismeno je pozdravilo skupščino tudi uredništvo »Preporoda« iz Zagreba.

Koncert.

Zvečer ob 8. uri se je začel v veliki dvorani hotela »Avstrija« koncert, ki ga je priredilo »Šaleško učiteljsko društvo«. H koncertu je prihitelo toliko odličnega občinstva in učiteljstva, da je bila dvorana natlačeno polna. Vzpored je obsegal te le točke:

- 1.) Fučik: »Triglav«, koračnica.
- 2.) V. Parma: »Rokovnjači«, overtura.
- 3.) H. Volarič: »Slovan na dan«, mešan zbor s samospévom za sopran in alt.
- 4.) a) P. I. Čajkovsky: »Romanca«.
- b) Delphin-Alard »Muette de Portici« — Finale, igra na gosli g. Beno Serajnik, spremlja na klavirju gdč. M. Schreinerjeva.
- 5.) Fr. Schubert: »Na tujih tleh«, poje g. R. Vrabl, spremlja na klavirju gdč. F. Kolškova.
- 6.) St. Pirnat: »Žalost«, osmeroglasen mešan zbor.
- 7.) Raha: »Venec slovenskih narodnih pesmi«.
- 8.) Fr. Gerbič: »Gondolirjeva pesem«, četeroglasen ženski zbor.
- 9.) Fr. Gerbič: »Slovanski brod«, moški zbor.
- 10.) K—a: Overtura v F-dur.
- 11.) Trišler: Slovanska koračnica.

Pred vsem je treba čestitati koncertnemu vodji, tovarišu Antonu Neratu, ki mu gre zasluga, da je koncert uspel naravnost sijajno. Njegova večča taktirka je vodila mešani in moški zbor ter šoštanjsko godbo tako premišljeno in s tako sigurnostjo, da je bil uspeh vsestransko najpopolnejši. Bilo je treba mnogo dela, pevkam in pevcem mnogo požrtvovalnosti, da so izpričali v taki harmoniški celoti pravo razumevanje prevzete naloge. Najlepše je učinkovalo pri izvajanju pevske točke ravnotežje med posameznimi glasovi. Vsi so kipeli kakor iz enega grla. Poleg tega je navdajalo pesmi s peštrim življenjem fino izvajanje dinamiških znamenj. Oboje pa je prisodilo koncertu umetniško vrednost. Tudi šoštanjka godba je izvršila svojo nalogo v splošno zadovoljnost in je žela zato tudi splošno odobravanje.

Pièce de résistance sta tvorila z mojstrskim izvajanjem zgoraj navedenih točk tovariša Beno Serajnik in Rudolf Vrabl, naša ljuba, stara znanca, prvi virtuoz-violinist, drugi odličen pevec-baritonist. Iz strun Serajnikovih gosli je govorila duša, v Vrablovem glasu pa je trepetal izliv njegovega lirskega čustvovanja. Obema mojstroma je prirejalo občinstvo burne ovacije, ki so se poleggle šele tedaj, ko sta dodala nove komade. Oba tovariša sta imela izvrstno podporo v gdč. M. Schreinerjevi in gdč. F. Kolškovi, ki sta ljubeznivo prevzeli spremljevanje na klavirju. Obe gospici sta izborni igralki, ki zaslužita odkritosrčno priznanje.

Po krasno uspelem koncertu se je razvil živahen ples, ki je napravil napornemu dvodnevnemu duševnemu delu vesel konec.

Odhod.

V ponedeljek zjutraj je odpotoval en del skupščinarjev na Koroško, drugi pa so se odpeljali proti Celju. Pri odhodu teh so se zbrali na kolodvoru k slovesu šoštanjki rodoljubi. Učiteljstvo je zapelo nekaj navdušenih zborov. Segli smo si v roke, zahvalivši še enkrat krajevni odbor za prijaznost in gostoljubnost. Potem smo se odpeljali proti Celju in se razšli na svoja mesta z zavestjo storjene dolžnosti in s hrepenenjem po nadaljnem delu.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca vel. travna 1906 K 78.818·27.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Zaslužna desetletnica.

Dne 9. t. m. je minilo deset let, kar je postal župan beli Ljubljani g. Ivan Hribar. Ni naš namem in tudi naša naloga ni, da bi naštevali ogromne zasluge, ki si jih je pridobil g. župan Ivan Hribar za razvoj in napredek slovenske prestolice, ampak omeniti hočemo v kratkih besedah g. župana Iv. Hribarja zasluge za razvoj ljubljanskega šolstva, ki je v tem desetletju glede na zgradbo novih šolskih poslopij, na ustanovljenje novih šol in razširjanje že